

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Esityksessä on nykyisinä tavoitteina palveluiden tuottamisen ja itsehallittavan identiteetin lisäksi mahdollistaa henkilön käytössä olevista asiakkuuksista riippumaton tunnistautuminen sähköisiin julkishallinnon palveluihin yhdenvertaisesti myös ulkomaalaisille sekä henkilöille, jotka eivät joko voi tai halua käyttää älypuhelinta, sekä varmistaa julkisen hallinnon vahvan sähköisen tunnistamisen kustannusten hallittavuus ja ennakoitavuus.

Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että nyt tehtävällä esityksellä tavoiteltaisiin myös asioinnin tehokkuutta tuomioistuinjärjestelmässä ja nyt tehtävä esitys mahdollistaisi myös osaltaan työlupiin, verotukseen, eri oleskelulupiin ja kansainväliseen suojeluun liittyviä prosesseja tehokkaalla tavalla.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

Esityksessä 4 luvun 14 §:n mukaisesti Ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline olisi lähtökohtaisesti sellaisille ulkomaan kansalaisille tarkoitettu asiointiväline, joilla olisi tarve asioida sähköisesti suomalaisissa asiointipalveluissa. Esityksessä on todettu, että Ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline ei kuitenkaan olisi henkilöllisyyttä osoittava asiakirja. Esityksen mukaan ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline korvaisi tulevaisuudessa vain nykyisen VTJ-lain 6 a luvun mukaisen ulkomaan kansalaisen tunnistuspalvelun.

Mikäli ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen osalta halutaan saada aikaan vaikuttavuutta ja tehokkuutta, tulee kyseisen asiointivälineen käyttöä ja soveltuvuutta laajentaa selkeästi. Käytännön

kannalta on järkevää tarkastella mahdollisuutta laajentaa ulkomaalaisen digitaalista asiointivälinettä ainakin EU:n kansalaisten osalta kaikkeen työhön ja työvoiman liikkuvuuteen liittyviin palveluihin. Lisäksi on syytä tarkastella mahdollisuutta tarjota asiointivälineellä yrityksen perustamiseen liittyviä palveluita.

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

Pykälän 22 osalta ajallisen kestävyuden kannalta on erityisen tärkeää, että ratkaisussa painotetaan vahvasti ratkaisun käyttöön elinkaarta ja laiteriippumattomuutta. Tällä hetkellä pykälän muotoilu on muodossa ”... on tuottaa lukijarajapintaa ja tarkastussovellusta”. On todennäköistä, että seuraavan viiden vuoden kuluttua käytettävä paras tekniikka ei ole vielä edes olemassa. Tämän johdosta on syytä kiinnittää huomiota siihen, että pykälässä on otettu huomioon teknologiariippumattomuus ja pykälä ei rajoita DVV:n toimimista tosiasiallisesti tiettyyn laitevalmistajaan ja teknologiaan.

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

Nyt tehdyssä esityksessä Digitaalinen henkilöllisyystodistus olisi vain henkilökortin ja passin lisäpalveluna käyttäjälle maksuton.

1 a §:n 2 momentin mukaan oikeutta digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönottoon ei sisältyisi väliaikaiseen henkilökorttiin eikä alle 15-vuotiaalle myönnettyyn alaikäisen henkilökorttiin.

Kuten esityksessä on todettu, perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Säännöksellä on sen esitöiden mukaan (HE 309/1993 vp, s. 45/I) korostettu vaatimusta lasten kohtelemisesta paitsi keskenään yhdenvertaisesti myös aikuisväestöön nähden tasa-arvoisina, periaatteessa yhtäläiset perusoikeudet omaavina ihmisinä.

Suomessa perheiden ja lasten taloudelliset tilanteet ovat erilaisia. Esityksen tarkoitus huomioiden, alle 15-vuotiaiden osalta nyt ehdotettu maksuttomuus digitaalisen henkilöllisyystodistuksen osalta ei tosiasiallisesti toteudu, ellei lapsella tai perheenjäsenellä ole mahdollisuutta ostaa passia tai henkilöllisyystodistusta. Nykyinen esitetty muotoilu voi tosiasiallisesti estää alle 15-vuotiaiden

pääsyn digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöön, koska suostumuksen lisäksi passin tai henkilökortin ostaminen toimii eräänlaisena portinvartijana.

Mikäli esityksellä halutaan tosiasiallisesti lisätä digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönottoa alle 15-vuotiaiden keskuudessa, tulee esityksessä määrätä kyseisen todistuksen maksuttomuudesta alle 15-vuotiaille, ilman että henkilöllä on passi tai henkilökortti. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen tulisi siis sisältyä automaattisesti esimerkiksi nykymuotoiseen alaikäisen matkustusoikeudettomaan henkilökorttiin. Samalla alaikäisen matkustusoikeudettoman henkilökortin maksuttomuudesta ja sen perusteista tulisi säätää erikseen.

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

Esityksen sivun 46/134 huomio EU-valmistelusta on erittäin tärkeä, kustannusten ja kehitystyön päällekkäisyyden välttämiseksi tulee kiinnittää huomiota kansallisen työn yhteensovittamiseen EU-valmistelun kanssa (HaV HaVL 34/2021 vp). Käytännön tasolla esityksessä ja ehdotetuissa säädöksissä tulisi pyrkiä jo ennakoimaan EU-tason ratkaisuja ja pyrkiä siihen, että Suomessa käytettävä järjestelmä toimii mahdollisimman hyvin EU:n alueella ja on houkutteleva myös EU-jäsenvaltioiden käyttäjille ja sidosryhmille.

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

Asianajajaliitto kiinnittää huomioita siihen, että nyt suunnitellulla uudistuksella on tulevaisuudessa todennäköisesti myös tehokkuushyötyjä verrattuna nykyiseen järjestelmään. Näitä tulevaisuutta koskevia vaikutuksia olisi syytä arvioida ja myös tuoda esille esityksessä laajemmin. Arvioituja mahdollisuuksia tulisi ottaa lainsäädännön tasolla jo ennakkoidusti huomioon, mikäli mahdollista.

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraaliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

Hallituksen esityksessä ei ole käsitelty saavutettavuusdirektiivin vaikutuksia ehdotettuun uudistukseen. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta astui voimaan 1.4.2019. Asianajajaliitto on tuonut jo arviomuistiossa esille palvelujen saavutettavuutta koskevan erityiskysymyksen.

Vammaisten oikeudet palvelun käyttöön tulee varmistaa erityisesti sähköisen identiteetin ja identiteetin hallintaan liittyvien käyttöliittymien osalta niin, että palvelun esteettömyys on asianmukaisesti turvattu ja että vammaisen henkilö voi käyttää palvelua yhdenvertaisella tavalla (tarjotaan mahdollisuudet saada samanlaista palvelua erilaisin keinoin). Käyttöliittymien osalta on huomioitava erityisesti saavutettavuusdirektiivi ja sen sisältö palvelun käytön ja niihin pääsyn osalta.

Lisäksi vanhuuden tai terveydentilan vuoksi rajoitetun toimintakyvyn omaavien henkilöiden oikeudet on myös otettava huomioon erityisesti käyttöliittymän suunnittelussa. Samalla palvelun suunnittelussa on otettava huomioon vanhuksen tai vajaavaltaisen henkilön edustajan mahdollisuus käyttää palvelua erityisellä valtuutuksella. Valtuutus tulee olla helposti toteutettavissa ja poistettavissa.

Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

Jotta alle 15-vuotiaiden asemaa parannetaan ja mahdollisuuksia lisätään, on jo aiemmin lausutun mukaisesti syytä pohtia vakavasti nyt esitettyjen ratkaisujen maksuttomuutta alle 15-vuotiaille. Ilman digitaalisen asiointivälineen todellista maksuttomuutta alle 15-vuotiaiden yhtäläiset, perheen tulotasosta riippumattomat perusoikeudet eivät tosiasiallisesti toteudu. Perusoikeuksien näkökulmasta nykyinen esitys ei ole täysin ongelmaton.

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

Mikäli esityksessä ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline sallisi vahvan tunnistautumiseen tai vahvan tunnistautumisen esimerkiksi tiettyjen palvelun osalta, olisi esityksellä positiivisia vaikutuksia asiointipalvelujen käyttöön. Ulkomaalaisen digitaalista asiointivälinettä koskevan esityksen osalta tulisi pyrkiä laajentamaan asiointivälineen käyttöä koskemaan laajasti kaikkia niitä palveluita, jotka liittyvät ulkomaalaisen työllistymiseen Suomessa. Lisäksi esityksessä tulisi huomioida ulkomaalaisten yritysten ja heidän ulkomaalaisten työntekijöidensä tarve asioida veroviranomaisessa ja vastaanottaa veronumero sekä henkilötunnus. Näitä tarpeita on erityisesti lähetetyillä työntekijöillä ja kausityöntekijöillä.

Onko tietoturvallisuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuisa ja ehdotetussa sääntelyssä?

Nyt tehdyssä esityksessä teknistä tietoturvallisuutta ja tietosuojaa koskevia asioita käsitellään ylätasolla. Esitetyjen ratkaisujen tulisi olla tietoturvallisuuden ja tietosuojan osalta konkreettisempia, jotta näiden riittävyttä voitaisiin arvioida tarkasti. Tietoturvan osalta digitaalista henkilöllisyyttä koskevassa käyttöliittymässä tulisi olla sisäänrakennettuna ja oletuksena tietoturvaratkaisuja, jotka ovat oletuksena toiminnassa. Tällaisia ratkaisuja voivat olla esimerkiksi aikakatkaistu, käyttöliittymässä käytettävä salaus, sormenjälkikirjautuminen, IP-sijainnin muuttamiseen perustuva uloskirjautuminen tai automaattinen esto. Käyttöliittymään liittyvät tietoturvaratkaisut tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että ne eivät heikennä käytettävyyttä tai käyttöliittymän esteettömyyttä.

Tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvien uhkien osalta on suunnittelussa erityisesti huomioitava Euroopan alueella tapahtunut viimeaikainen muutos yleisessä turvallisuustilanteessa ja kyberturvallisuusympäristössä.

Muut kommentit

Asianajajaliitolla ei ole muita kommentteja tässä vaiheessa.

Toivonen Milla
Suomen Asianajajaliitto